

Võru Gümnaasium

Mirjam Vodi

MINU VANAISA ELULUGU JA MÄLESTUSED

Uurimistöo

Juhendaja: Ülle Mõim

Võru 2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
Vanaisa lapsepõlv ja kooliaeg	4
Teine maailmasõda.....	5
Töö Kolepi Koolis ja edasine elu	6
Tähtsamad saavutused.....	6
Metoodika.....	7
Kokkuvõte	8
Kasutatud materjalid.....	9
Lisad	10
Lisa 1. Küsitlus.....	10

Sissejuhatus

Vanavanemad mängivad laste elus väga suurt rolli, sest tihtipeale ei jää vanematel töö kõrvalt kuigi palju aega lastega tegelemiseks ning selle kohustuse võtavad enda peale vanavanemad. Ka töö autor oli üks nendset lastest, kes veetis mängulist aega vanaisaga ja vanaemaga rohkem kui vanematega. Oma elutarkuste poolest on autori vanavanemad andnud talle eluks palju tuge ning aidanud üle raskustest.

Eriti veetis ta aega oma isapoolse vanaema Lainega, sest elati kõik ühiselt Haanjas maakodus ja veedeti külge külje kõrval umbes kaheksa aastat. Isapoolne vanaisa Vello suri juba 1992. aastal, 7 aastat enne Mirjami sündi ning vanaisa armastust sai ta ainult emapoolselt vanaisalt Osvaldilt. Kuigi Osvald elab Tartumaal, oli Mirjam lapsepõlves väga usin külaline. Hilisemal ajal ei ole vanaisal eriti külas käidud ning tehti avastus, et ei teatagi tema elust eriti midagi. Just see pani autorit oma vanaisa üle mõtlema ja otsustas teha uurimuse emapoolse vanaisa Osvald Salo elust.

Vanaisa lapsepõlv ja kooliaeg

Autori emapoolne vanaisa Osvald Salo on sündinud 21. detsembril 1932. aastal Tartumaal Puhja vallas Mõisanurme külas Linnu talus. Peres kasvas kokku 5 last: 3 vanemat õde: Leida, Salme, Ilme ja vend Märtn, vanaisa oli neist noorim. Praegusel ajal elavad kõik peale Ilme.

Tema ema Maali Resto sündis 11. oktoobril 1898. aastal Mõisanurme külas Kavilda vallas Tartumaal. Maali läks 15. aastaselt Tartusse Isotami nimelise perenaise juurde masinkudumist õppima. Töökat tütarlast märkas Narvas elav kudumisettevõtja ja kutsus Maali Narva enda juurde tööle. Vabadussõja ajal (1918-1919) pöördus Maali tagasi koju kus ta tutvus Linnu talu perepoja Jaaniga ja varsti nad abiellusid.

Isa Jaan Salu sündis 1896. Aastal ning õppis Tarvoja koolis. Esimese maailmasõja ajal sõdis Jaan tsaari armees Doonau ääres. Võttis ka osa Vabadussõjast ja ka Paju lahingust. Isa Jaan suri 1950. aastal ja majapidamine jäi ema Maali kanda. Vene ajal kolhoosis oli ta põllutöölaine, kündis põldu ja valvas öösiti kolhoosi hobuseid. Siis tuli Osvald oma perega koju tagasi ning ema ei pidanud enam üksi olema ja töid tegema. Maali suri 85 a-lt.

Osvaldi lapsepõlv möödus enamikule tolle aja lastele sarnaselt, tuli teha palju talutöid: karjatada naabertalude lehmi ja sigu, lapsena Emajõe luhta varahommikul heina niitma minna, käia veskil, aidata põllutöödel (vedada sõnnikut), metsatöödel ja teistelgi talutöödel.

Kooli läks vanaisa 8 aastaselt Puhja 7-klassilisse algkooli 1940. aastal. See oli veel saksa aeg. Lõpetas kooli 1949. aastal vene ajal. Samal sügisel astus Tartu 1. Keskkooli (praegune Treffneri Gümnaasium) kus kümnendast klassist 1951.a. võeti ta ära sõjaväkke. „10. klassist 1951 aasta sügisel võeti mind sõjaväkke. Viidi novembrikuus Leningradist lahtiste kaubavagunitega Kaug-Itta Vladivostokki Vene saarele. Seal teenisin kahuriväes patareikomandöri abina mürskude lennutrajektoori väljaarvestajana. Viimane pool aastast teenisime Põhja-Korea piiri ääres. Siis käis Korea sõda. Vene riik abistas Põhja-Koread, viis neile sõjatehnikat. Teel Vladivostokki, peale Baikali järve algasid vangilaagrid, neid ümbritsesid öösel tulederõngad. Kokku oli neid kümneid ja nii Kaug-Idani välja. Tagasi tulin 1954 aasta sügisel.“

Kolme ja poole aasta pärast 1954.a.tagasi tulles astus ta Elva Töölisnoorte Keskkooli. 10.,11. klassi lõpetas ta heade hinnetega. Õppimise kõrvalt töötas ta saekaatris.

Teine maailmasõda

Nende tallu saadeti 1942.aasta talvel Velikije Luki all sõdinud neli saksa sõdurit puhkusele. Nad olid sõbralikud, elasid tagatoas. Osvald ja vend Märt teadsid, kus nad oma püsse hoiavad ja käisid siis kui sakslasi kodus polnud metsas paugutamas. Mingit pahandust õnneks ei juhtunud. See oli juba raske aeg, poest ei olnud midagi saada.

Vanaisa meenutab: „Vene sõjavägi tungis peale, Tartu all käisid ägedad lahingud. Kui lahingud 1944.a. suvel Puhjale lähenesid, andsid sakslased käsu taludest lahkuda Võrtsjärve taha. Meie läksime üle Emajõe oma heinamaale. Ilmad olid ilusad. Kaasa võeti kõik loomad: 2 tööhobust, varsake, 3 lüpsilehma, 5 siga. Palju rahvast Mõisanurme ja Puhja külast läksid üle Emajõe sõjapakku. Üle jõe sai Rekult parvega. Osa peresid lahkus luhast Viljandi poole, meie jäime Kooguarule.“

Veel meenutas vanaisa: „Ükskord kui koolist koju tulime möödusime teest kus oli veel lõhkemata mürsk. Üks poiste seltskond läks eespool ja meie tagapool. Üks esimestest poistest võttis mürsu kätte, see lõhkes. Olin esimene, kes juurde sai. Poisid roomasid maas käteta, jalgadeta. Üks poiss viidi ka haiglasse, aga kõik nad surid.“

Töö Kolepi Koolis ja edasine elu

1956 a. sügisel kutsuti Osvald Võrumaale 7-klassilisse Kolepi Kooli kehalise kasvatuse ja poiste tööõpetuse õpetajaks. See aeg on kindlasti üks ilusamaid tema elus, sest Kolepil tutvus Osvald oma tulevase naise Hilja Saksaga ja sel aastal peeti ka pulmad. Umbes paarsada meetrit koolimajast oli Haabumägi, mis oma kõrguse poolest võimaldas treenida mäehüppeid. O. Salo töötamise ajal Kolepil oli sporditegevus heal järjel, seda kinnitasid esikohad ja karikad. 1975. a. 20. veebruari hommikul hävis Kolepi koolihoone tulekahjus.

Peagi sündis 1957.a. Hilja ja Osvaldi esimene poeg Aarne ja 1960.a. teine poeg Urmas. 1970.a. said nad esimese tütre Kaili vanemateks. Nüüdseks on Osvaldil kaheksa lapselast. Kahjuks lahkus 4.jaanuaril. 2013 meie seast Osvaldi abikaasa Hilja Salo.

Tähtsamad saavutused

1981 a. valiti Osvald Puhja Külanõukogu esimeheks.

1991 a. sai temast pärast valdade loomist Puhja vallavanem.

1993. aastast töötas ta valla sotsiaalnõunikuna

1988 a. Puhja Muinsuskaitse klubi asutaja

1998 a. tema eestvedamisel avati Puhja kiriku ees Adrian Virginiuse ja Käsü Hansu mälestuskivi

1989 a. valiti Puhja Kodanike Komitee esimeheks.

1990 a. valiti ta Eesti Kongressi valimistel Puhja delegaadiks.

1990 aastast kuulub Osvald ka Kaitseliidu Puhja Malevasse ja on tegev seal tänase päevani. Teda on autasustatud „Kaitseliidu Teenete Medal“ III klass 2007 a. ja „Kaitseliidu Teenete Medal“ II klass 2012 a.

Samuti on ta valitud 2005 a. Puhja valla „Aasta inimeseks“.

Metoodika

Informatsiooni kogumiseks külastas Mirjam Osvaldit ning tegi vanaisaga intervjuu, kus lasi tal jutustada oma lapsepõlvest, kooliajast, sõjaajast ning tööst. Intervjuu käigus improviseeris intervjuueerija täiendavaid küsimusi juurde. Autor oli paika pannud ainult paar elementaarset küsimust, kuid suurema osa küsimustest sündisid intervjuerimise käigus. Täiendava informatsiooni saamiseks pidi autor kasutama ka telefoni abi, sest unustati täpsustada paari tähtsat detaili ja fakti. Samuti küsitleti ka oma ema ja emapoolseid sugulasi, sest mõningad küsimused ei vajanud vanaisa otsest vastust. Võrreldes suulist ja elektroonilist meetodit, eelistab autor siiski suulist, kuna läbi telefoni ei saa suhtluspartneriga otsest kontakti. Näost näkku rääkides on kergem vanu asju meelde tuletada ja lugeda küsiatava näost välja emotsioone.

Kokkuvõte

Osvald Salo lapsepõlv möödus Linnu talus viie lapselises perekonnas. Tal on 3 vanemat õde: Leida, Salme, Ilme ja vend Märt, vanaisa oli neist noorim. Osvaldi lapsepõlv möödus enamikule tolle aja lastele sarnaselt, tuli teha palju talutöid: karjatada naabertalude lehmi ja sigu, lapsena varahommikul Emajõe luhta heina niitma minna, käia veskil, aidata põllutöödel (vedada sõnnikut), metsatöödel ja teistelgi talutöödel. 1940. aastal läks vanaisa 8 aastaselt Puhja 7-klassilisse algkooli, siis oli veel saksa aeg. Ta lõpetas kooli 1949. aastal vene ajal. Samal sügisel astus Osvald Tartu 1. Keskkooli (praegune Treffneri Gümnaasium) kus kümnendast klassist 1951.a. võeti ta ära sõjaväkke. 10. ja 11. klassi lõpetas ta heade hinnetega. Õppimise kõrvalt töötas ta saekaatris.

1942.aasta talvel saadeti nende tallu Velikije Luki all sõdinud neli saksa sõdurit puhkusele. See oli juba raske aeg, sest poest ei olnud midagi saada. 1956 a. sügisel kutsuti Osvald Võrumaale 7-klassilisse Kolepi Kooli kehalise kasvatuse ja poiste tööõpetuse õpetajaks. See aeg on kindlasti üks ilusamaid tema elus, sest Kolepil tutvus Osvald oma tulevase naise Hilja Saksaga ja samal aastal peeti ka pulmad. Nüüdseks on Osvaldil kaheksa lapselast. Kahjuks lahkus 4.jaanuaril. 2013 meie seast Osvaldi abikaasa Hilja Salo. Oma saavutuste ja sihikindluse poolest on autori vanaisa paljudele eeskujuks.

Kasutatud materjalid

- 1) Intervjuu Osvald Saloga
- 2) „Kolepi Kooli Radadel” Võru 2003

Lisad

Lisa 1

Lisa 2

Lisa 3. Küsitlus

- 1) Kirjeldage enda perekonda.
- 2) Millega tegeles teie ema, isa?
- 3) Kuidas möödus teie lapsepõlv?
- 4) Kuidas möödusid teie kooliaastad?
- 5) Mida mäletate Teise maailmasõja aegsest ajast?
- 6) Mõnda meeldejäanud juhtumit sellest ajast?
- 7) Kellena olete töötanud?
- 8) Kuidas teie töökoht Kolepis mõjutas teie elu?
- 9) Mida peate oma elu jooksul tähtsamateks saavutusteks?